

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ

Основними принципами державної політики у сфері дошкільної освіти є: доступність освітніх послуг для кожного громадянина; рівність умов для реалізації задатків, нахилів, здібностей, обдарувань, усебічного розвитку кожної дитини; єдність розвитку, виховання, навчання і оздоровлення дітей; єдність виховних впливів сім'ї і закладу дошкільної освіти; наступність і перспективність між дошкільною та початковою загальною середньою освітою; світський характер освіти у державних і комунальних закладах дошкільної освіти; особистісно-орієнтований підхід до розвитку дитини; демократизація та гуманізація педагогічного процесу; відповідність змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дитини дошкільного віку; інші засади, визначені Законом України «Про освіту».

Завданнями дошкільної освіти є формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини; виховання елементів природодоцільного світогляду, розвитку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля; утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини; розвитку потреби реалізації власних творчих здібностей.

Основними стратегічними цілями державної політики є забезпечення доступу до якісної дошкільної освіти шляхом подолання черги до закладів освіти, а також підвищення соціального статусу педагогічних працівників шляхом підвищення рівня оплати праці.

Реалізація Плану дій Уряду з поетапного створення додаткових місць у закладах освіти для дітей дошкільного віку

У сфері дошкільної освіти ключовою проблемою є невідповідність існуючих потреб можливостям забезпечення здобуття цієї освіти дітьми дошкільного віку.

Саме тому Урядом було затверджено план дій на 2017–2019 рр. поетапного створення додаткових місць у закладах освіти для дітей дошкільного віку. Очікувані кількісні показники створення додаткових місць у закладах освіти в 2017–2019 рр. для дітей дошкільного віку передбачені за рахунок та в межах видатків державного та місцевих

бюджетів, а також інших не заборонених законодавством джерел фінансування (розпорядження КМУ від 6 грудня 2017 р. № 871-р (зі змінами)).

План дій розроблено на підставі регіональних планів створення додаткових місць для дітей дошкільного віку, відповідно з 2017 р. до 2020 р. передбачено створити додатково 81 974 місця.

Протягом 2017 р. – I кварталу 2019 р. місцевими органами самоврядування створено майже 55 тис. додаткових місць для дітей дошкільного віку (54 903). У 2017 р. створено 27 143 місця, 2018 р. – 24 211 місць, у I кварталі 2019 року – 3 549 місць.

У 2018 році додаткові місця створено за рахунок розвитку мережі закладів, що забезпечують здобуття дошкільної освіти, а саме:

- уведено в експлуатацію 33 новобудови;
- реорганізовано 85 закладів освіти із створенням у них дошкільних відділень;
- реконструйовано 35 закладів дошкільної освіти (ЗДО);
- відкрито 70 приватних ЗДО;
- відновлено діяльність 20 закладів, що використовувались не за призначенням;
- відкрито 25 дитячих садків у пристосованих для цього приміщеннях;
- відкрито 412 додаткових груп у функціонуючих ЗДО;
- інші шляхи створення закладів дошкільної освіти (відновлення діяльності закладів, що функціонували, реорганізація із перепрофілюванням у ЗДО) – 51 ЗДО.

Регіональний розподіл уведених в експлуатацію в 2018 р. закладів дошкільної освіти подано на рис. 1.

За оперативними даними органів управління освітою, протягом 2018 року найбільше місць у ЗДО створено в Київській області (3 530), місті Києві (3 085), а також в Одеській (2 500), Львівській (2 485), Харківській (1 676), Івано-Франківській (1 537), Дніпропетровській (1 083) областях. Разом із цим до кінця 2019 року для виконання розпорядження Кабінету Міністрів України необхідно створити додатково ще 27 071 місце.

Динаміка зміни черги на влаштування дітей у заклади дошкільної освіти в динаміці (2015–2018 рр.)

Загалом упродовж 2015–2018 рр. черга в ЗДО скоротилась на 63 %, зокрема у 2018 р. в порівнянні з 2017 р. – на 28 % і станом на кінець 2018 р. становить 33,7 тис. дітей (рис. 2).

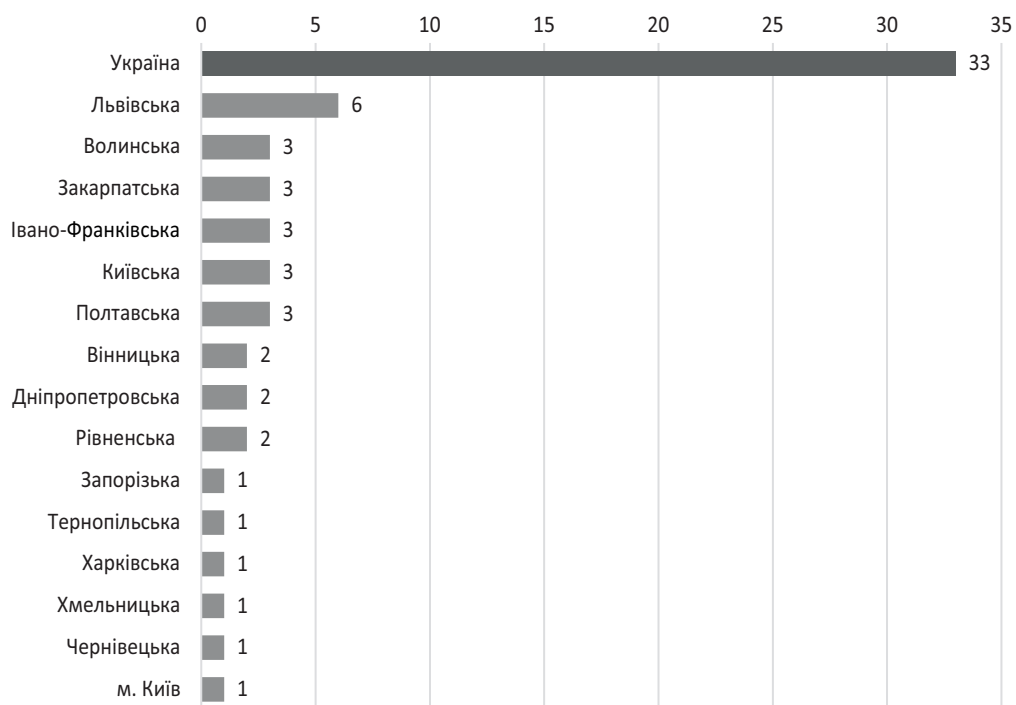

Рис. 1. Кількість уведених в експлуатацію новобудов закладів дошкільної освіти в 2018 р. за регіонами, одиниць

Побудовано за даними Директорату дошкільної та шкільної освіти МОН.

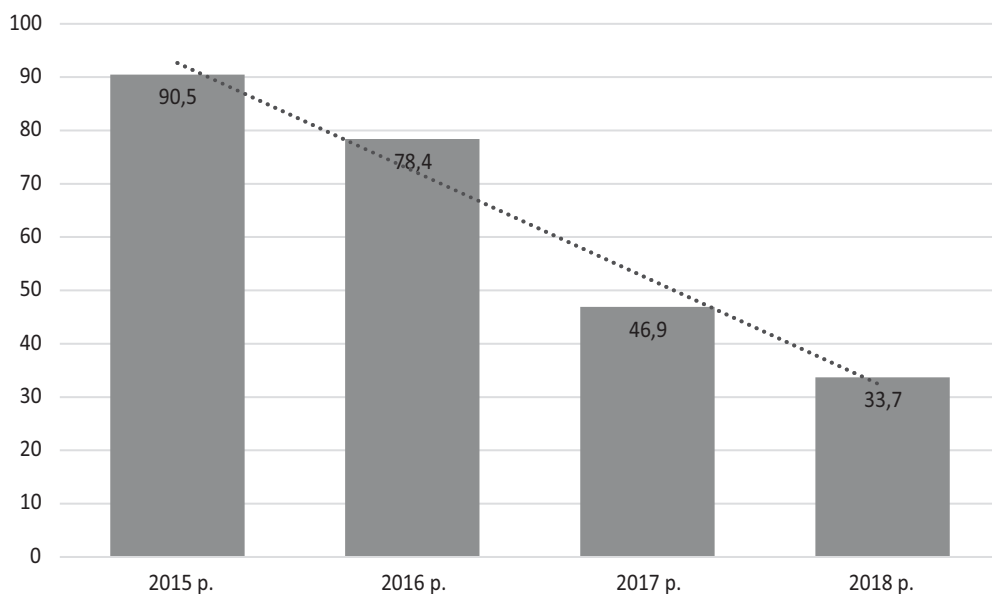

Рис. 2. Динаміка зміни черги на влаштування дітей у заклади дошкільної освіти (2015–2018 рр.), тис. осіб

Побудовано за даними Директорату дошкільної та шкільної освіти МОН.

Кількість закладів дошкільної освіти в динаміці (2015–2018 рр.)

За даними Державної служби статистики України, станом на кінець 2018 р. в Україні функціонувало 14 898 ЗДО (юридичних осіб). У 2018 р. порівняно з 2017 р. мережа таких закладів скоротилась на 0,06 % (9 ЗДО). Разом з тим простежуються зміни у кількості ЗДО залежно від типу місцевості: у міських поселеннях кількість ЗДО збільшилась на 1 %, у сільській місцевості кількість ЗДО, навпаки, скоротилась на 0,7 % (рис. 3).

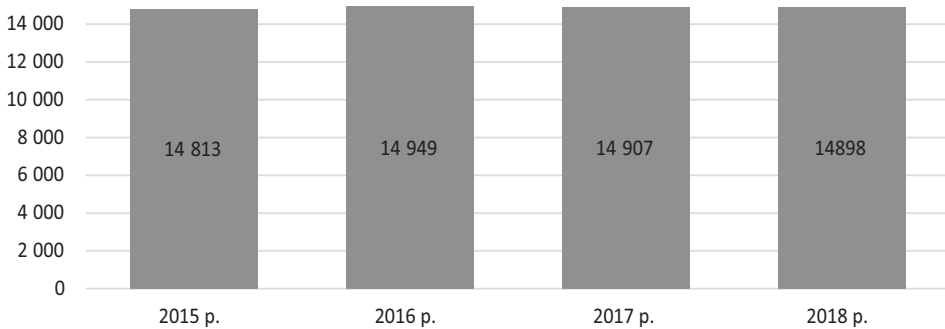

Рис. 3. Кількість закладів дошкільної освіти у динаміці (2015–2018 рр.), одиниць
Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Кількість дітей у закладах дошкільної освіти України (2015–2018 рр.)

У ЗДО (зі статусом юридичної особи), за даними Державної служби статистики, у 2018 р. здобували освіту 1 278,2 тис. вихованців. Дані, наведені на рис. 4, демонструють, що тенденція 2015–2017 рр. до збільшення кількості дітей у ЗДО змінюється. Зменшення кількості вихованців закладів дошкільної освіти в 2017–2018 рр. властиве як міській, так і сільській місцевості: кількість вихованців міських ЗДО зменшилась на 1,6 %, сільських – на 3,1 %.

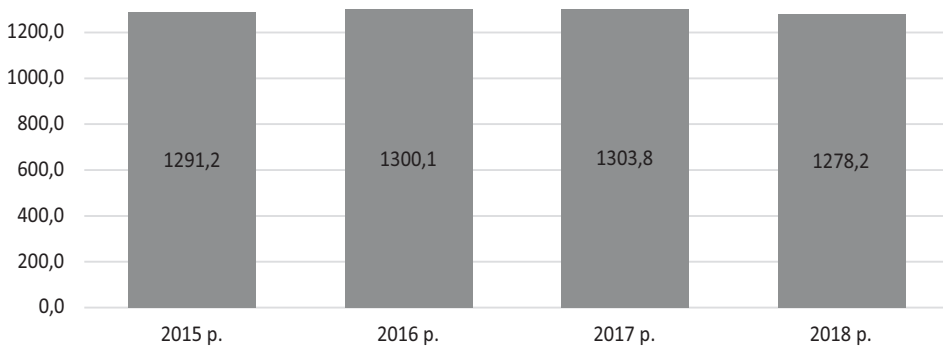

Рис. 4. Кількість дітей у закладах дошкільної освіти України (2015–2018 рр.), тис. осіб

Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Таке зменшення пояснюється демографічними показниками народжуваності (рис. 5).

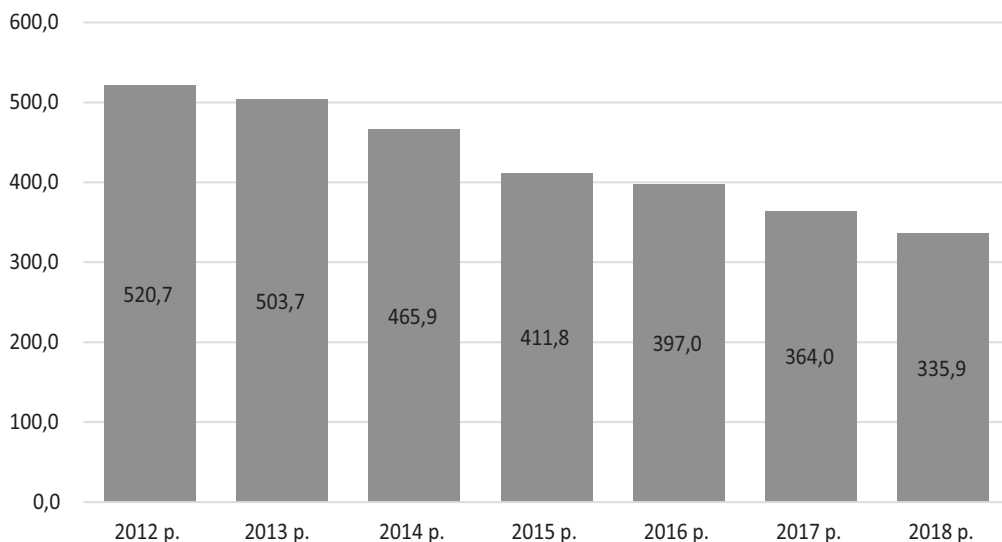

Рис. 5. Динаміка народжуваності дітей в Україні (2012–2018 рр.), тис. осіб

Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Динаміка кількості дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти у розрахунку на 100 місць на кінець 2017, 2018 рр.

За даними Державної служби статистики України наприкінці 2018 р. ЗДО залишаються перевантаженими в більшості регіонів країни. Проте порівняння з даними кінця 2017 року засвідчує, що у 2018 р. перевантаженість закладів дошкільної освіти поступово спадає. Загалом по Україні кількість дітей, які відвідують ЗДО, у розрахунку на 100 місць скоротилась із 112 до 108 (на 3,7 %). У межах норми завантажені заклади Херсонської, Донецької, Черкаської та Луганської областей. У 2018 р. до переліку областей, заклади яких завантажені в межах норми, додалась ще Харківська область. Суттєві скорочення кількості дітей у розрахунку на 100 місць зафіксовані в Одеській, Вінницькій, Черкаській областях (скорочення на 9,9 %, 5,8 % та 5,3 % відповідно) (рис. 6).

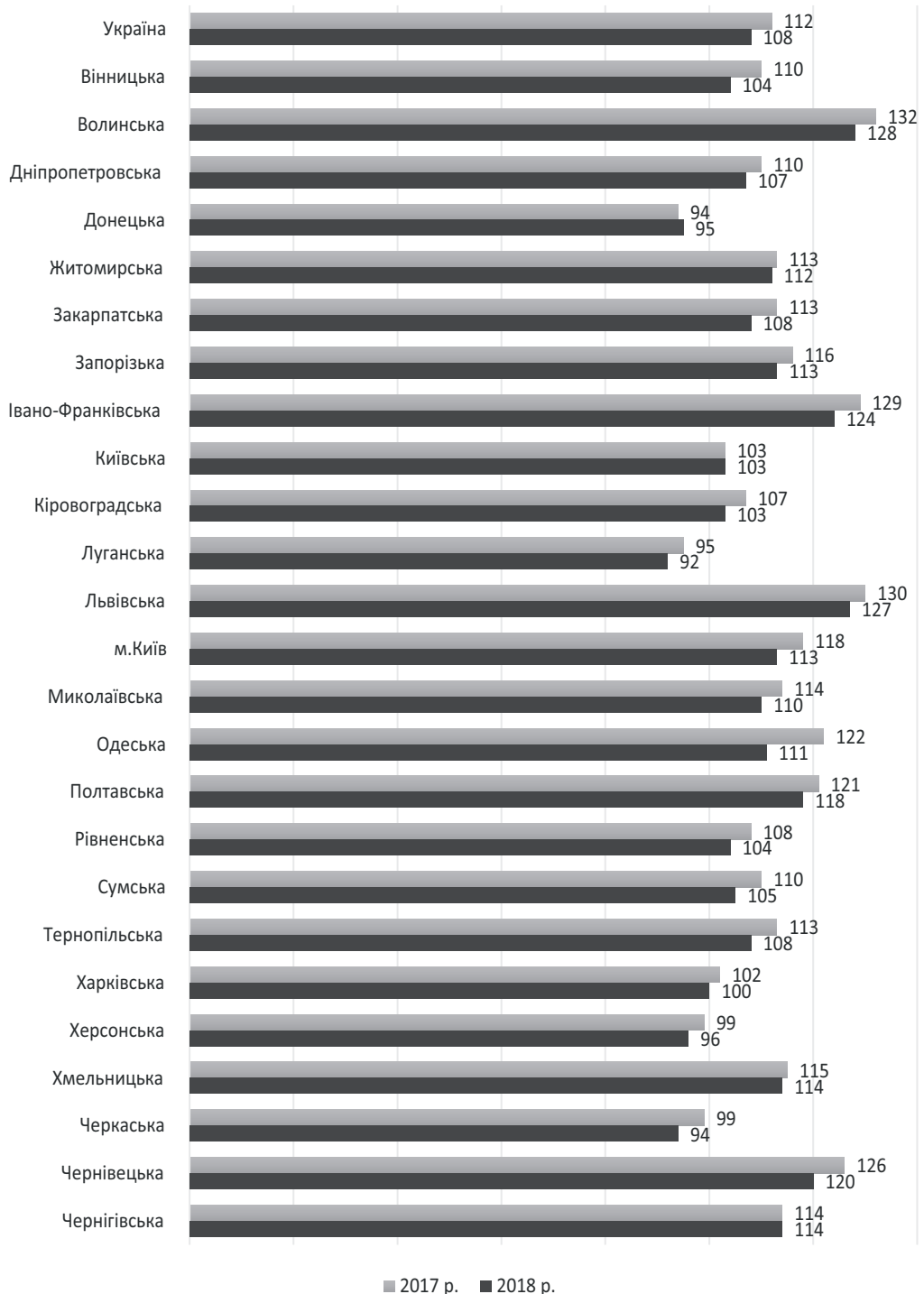

Рис. 6. Кількість дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти, у розрахунку на 100 місць (на кінець 2017, 2018 років), осіб

Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Кількість дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти, за віковими категоріями в динаміці (2015–2018 рр.)

Відповідно до розподілу, зображеного на рис. 7, протягом 2015–2018 рр. частка дітей віком 3–5 років, які відвідують ЗДО, від загальної кількості дітей цієї вікової категорії залишається приблизно однаковою. У 2018 р. прослідковуються незначні скорочення щодо частки дітей віком 3–5 років. По Україні цей показник зменшився всього на 1,1 %, у міських поселеннях показник зменшився на 0,8 %, а у сільській місцевості – на 1,6 %.

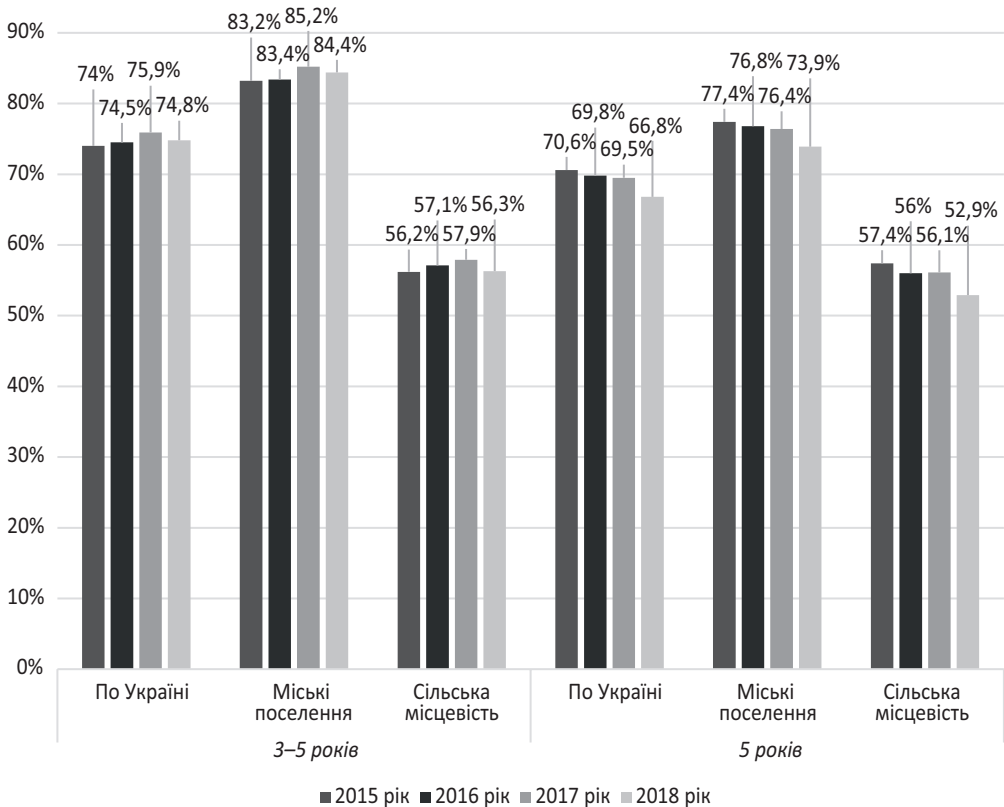

Рис. 7. Частка дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти за віковими категоріями (віком 3–5 років; 5-річного віку) в динаміці (2015–2019 рр.), %

Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Кількість дітей 5-річного віку, які відвідують заклади дошкільної освіти, у розрізі регіонів і типу місцевості станом на кінець 2018 р.

У сільській місцевості мережа закладів дошкільної освіти скорочується, у містах – зростає.

Вбачаємо дві причини таких змін: міграція населення, в основному молодих людей, які в пошуках роботи їдуть до великих міст; брак коштів призводить до закриття закладів дошкільної освіти в ОТГ та сільській місцевості.

Відповідно відсоток дітей 5-річного віку, які відвідують ЗДО, у містах вищий, ніж у сільській місцевості (рис. 8).

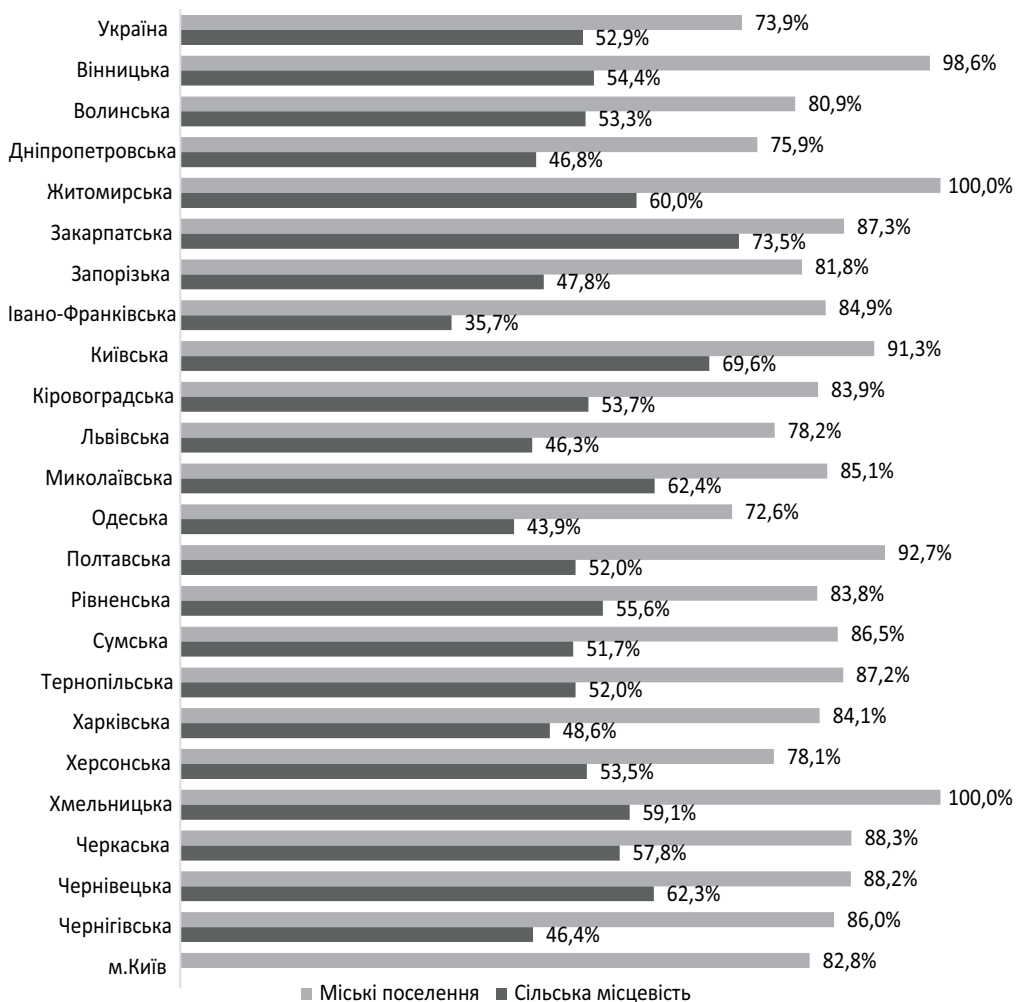

Рис. 8. Кількість дітей 5-річного віку, які відвідують заклади дошкільної освіти, за регіонами і типом місцевості в 2018 р., % від загальної кількості дітей
 Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Відсоток дітей 5-річного віку, які відвідують заклади дошкільної освіти, у динаміці (2015–2018 рр.)

Представлений розподіл (рис. 9) демонструє, що діти п'ятирічного віку, які проживають у міських поселеннях, більшою мірою охоплені дошкільною освітою. По Україні впродовж 2017–2018 рр. спостерігалося зменшення охоплення дітей 5-ти річного віку дошкільною освітою як у міських поселеннях, так і у сільській місцевості (показник зменшився на 5,3 % та 5,1 % відповідно). Найсуттєвіші зміни спостерігаються у зменшенні частки дітей 5-ти річного віку в міських поселеннях Сумської, Закарпатської, Чернігівської областей (частка дітей 5-ти річного віку зменшилася на 13,5 %, 12 % та 9,3 % відповідно). Серед сільських поселень найсуттєвіші зміни зафіксовані у Черкаській та Рівненській областях (показник зменшився на 11,1 % та 8,8 % відповідно).

Відповідно до розподілу, зображеного на рис. 9, з 2015 р. по Україні прослідковується негативна тенденція до зміни кількості дітей 5-річного віку, які відвідують ЗДО. У 2018 році цей показник зменшився на 2,7 % порівняно з 2017 р. Більш стрімко відбувається скорочення кількості дітей 5-річного віку в закладах сільської місцевості, показник зменшився на 3,2 %. Порівняно з 2017 р. кількість вихованців 5-річного віку міських ЗДО зменшилась на 2,5 %.

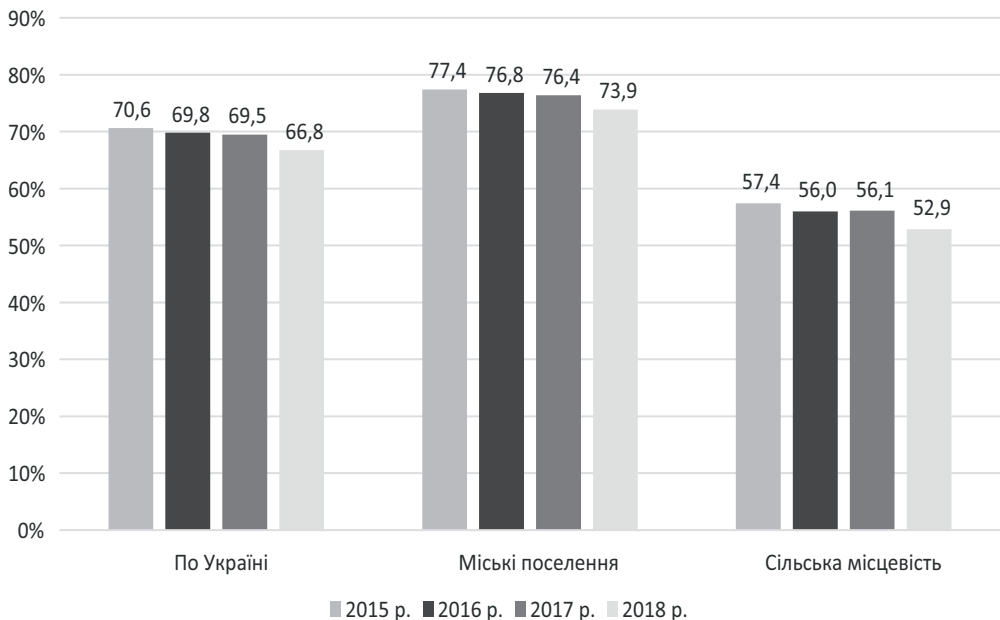

Рис. 9. Відсоток дітей 5-річного віку, які відвідують заклади дошкільної освіти, в динаміці (2015–2018 рр.), % від загальної кількості дітей

Побудовано за даними Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.